

Londýn prožívá skutečné politické zemětřesení

- CZ24 News | 24. září 2019

Londýn prožívá skutečné politické zemětřesení, nachází se na dějinné křižovatce. Pozastavení činnosti parlamentu bylo zrušeno, poslanci se vrací k jednání a ve hře je odklad Brexitu, aby nová překlenovací vláda mohla vypsát volby a otevřela cestu pro další referendum.

Britský premiér Boris Johnson prohrál, Nejvyšší soud zrušil všemi 11 hlasy jeho pokus umlčet parlament na pět týdnů v kritické době, kdy se rozhoduje o charakteru Brexitu. Jak soud uvedl, žádné ospravedlnění tak extrémní akce ze strany premiéra nezaznělo. Argumentace, že jde o standardní postup a těch pět týdnů je třeba na přípravu královny řeči, byla odmítnuta, protože v minulosti na to vždycky stačilo šest dnů. Premiérova rada královně, aby pozastavila činnost parlamentu na tak extrémně dlouhou dobu, byla proto nezákonným pokusem bránit parlamentu v plnění jeho ústavních funkcí. A protože šlo o nezákonný krok, nemá žádnou platnost, je to jako by se nestal, konstatoval soud.

Předtím o stejné věci jednal jak londýnský Vrchní soud, který žalobu poslanců odmítl, tak skotský, který ji uznal. Britský Nejvyšší soud to rozsekl vstupem na právně nezmapované území. Spojené království nemá ústavu, ale má Listinu práv z roku 1688, která izoluje parlament od vměšování soudů. Na tu se odvolával premiér, když označil přerušování zasedání za „parlamentní proceduru“, tedy něco mimo dosah jakéhokoliv soudu.

Ale pozor, Listinu práv si vymohla Dolní sněmovna, a rozpuštění parlamentu se neodehrálo tam, ale ve Sněmovně lordů. Bylo to sice za účasti zástupců obou komor, ale bez možnosti do procesu zasáhnout. Tohle Listina práv nechrání, jednalo se naopak o snahu znemožnit sněmovně plnění základních povinností, uzavřel Nejvyšší soud.

Boris Johnson mohl sledovat tento svůj pravděpodobný konec jen z dálky, je na akčním klimatickém summitu v New Yorku, který chtěl využít k individuálním jednáním s přítomnými státníky a pokusům o prolomení jednotného postoje členských zemí EU.

Klíčový spor je o irskou hranici, která se nesmí stát bránou pašeráků do Unie (to kdyby se nehlídala), ani rozbuškou nového kola občanské války (to kdyby se hlídala). V Severním Irsku je prostě Brexit neřešitelný. Ale podle bruselských vyjednávačů je to problém, který si vytvořili sami Britové, tak ať se s tím nějak poperou. Premiér Johnson přišel s inovací a zkouší riziko otočit sebevražednou taktikou, kdy vyhrožuje chaosem, který postihne i EU, pokud nebude ochotná k ústupkům a nebude díru v plotě kolem jednotného trhu tolerovat.

Tohle tedy nejspíš skončilo. Výzvy premiérovi nejen od labouristů, ale i z dalších stran, aby odstoupil, jsou jen začátkem jiného přístupu, který má ve sněmovně většinu. Je jasně proti Brexitu bez dohody. Jinou věcí je, jaká ta dohoda má být. Možná, že by se v kritickém okamžiku mohla schválit už ta, kterou podepsala předchozí premiérka Theresa Mayová, která by najednou nebyla nejhorší premiérkou všech dob. Jasná je jedna věc, parlament už rozhodl, že pokud dohoda není, musí být Brexit odložen (*Benn Act*).

Jenže o odkladu se nerozhoduje v Londýně, musí jej přijmout všichni členové EU27 a potřebují důvod. Jeden ze scénářů proto předpokládal porážku vlády v hlasování o nedůvěře, vytvoření nové

překlenovací vlády, pro kterou se najde většina ve stávající Dolní sněmovně, vypsání nových voleb a po nich další referendum, ve kterém by byly všechny tři možnosti – Brexit s dohodou, Brexit bez dohody, nebo stažení žádosti o odchod z EU.

Předseda Dolní sněmovny John Bercow vyzval k neprodlenému obnovení zasedání a zahájil rozhovory s předsedy stran. Premiér Johnson však není úplně ze hry. Soud mu zrušil extrémně dlouhé přerušení zasedání, ale na normální několikadenní přerušení má právo. Jinou věcí je, že už jednou poradil královně „nezákonně“, takže může nastat nevídaná věc, že ta jeho další návrh odmítne, i když trůn předtím do politiky nezasahoval stovku nebo více let.

Možná, že by rozhodnutí Nejvyššího soudu otvíralo cestu k odvolání premiéra, který navíc předtím prohlásil, že nebude respektovat rozhodnutí parlamentu (*Benn Act*) o odkladu Brexitu, pokud nedojde k dohodě s EU. Ovšem ten zákon je dost na hlavu, jak už jsme uvedli, tohle Londýn nerozhoduje, takže když Johnson upřímně prohlásil, že to nebere vážně, fakticky to není nic proti ničemu, ale formálně jde o pohrdání sněmovnou a právem.

Předseda sněmovny Bercow už naznačil, že poslanci by se znovu mohli ujmout iniciativy v organizaci jednání. Jedná se o režim SO24 (Standing Order No. 24), jednání v mimořádné situaci, protože jinak je hlavním úkolem sněmovny projednávat vládní návrhy.

Situace je o to komplikovanější, že obě hlavní strany teď mají období výročních konferencí. Ta Labour Party u začala v Brightonu nočním vyjednáváním, jestli má strana v případném dalším referendu hájit pozici zůstat v EU. Předseda Jeremy Corbyn byl proti. Má v kabele sadu revolučních domácích návrhů, se kterými by mohly být v EU potíže, jako je znárodnování síťových odvětví nebo větší finanční účast státu v dalších oborech. Ale problém by nemusel být s větším podílem zaměstnanců na vlastnictví a řízení podniků nebo s radikálním zkrácením pracovní doby na čtyřdenní týden.

Brexit štěpí obě hlavní strany, ale Labour je postižena víc. Je tam silné křídlo „zůstat“, zatímco spousta dalších volebních okrsků chce raději „odejít“. Corbyn by chtěl zůstat nad tím a doufat, že i druhé referendum odmítne setrvání v EU, ale teď už s vyhlídkou zásadních levicových řešení. Na konferenci v Brightonu už se o tom hlasovalo a Corbyn dokázal opřít svoji pozici o sílu odborářských hlasů. V případném dalším referendu proto nebude boj za setrvání v EU pro labouristy povinný.

Co bude dál?

Tábor proti premiéru Johnsonovi je posílen, vedle většiny ve sněmovně už k němu patří i Nejvyšší soud. To pro případ, že by premiér odmítl hledat způsob, jak Brexit oddálit, kdyby měl skončit bez dohody. O tom, co by se dělo, lze mnoho vyčíst z krachu cestovní kanceláře Cook, kterou dorazilo to, že jí vypadla podzimní sezóna na evropském kontinentu. Lidé se začali bát cestovat, aby najednou neskončili někde v cizině bez pasu a bez peněz, či přesněji, s pasem k ničemu a bez možnosti převést peníze z londýnského konta.

Premiér možná dostane čas do zasedání Evropské rady v půli října, kde se má Brexit rozštípnout. Buď se vrátí z Bruselu a bude mávat davům listinou s dohodou, ke které patří i dvouleté přechodné období, nebo míří k neodvratnému konci, protože on už odkladu nedosáhne. Pak by nás čekala pěkná divočina, protože by na ni bylo jen pár dní.

Zbyněk Fiala

Vase Věc